

Nález travertinového výlitku

K objevu výlitku mozkovny neandertálského člověka, který zemřel na lokalitě Gánovce na Slovensku, došlo zcela náhodou v roce 1926 při těžbě travertinu. Při jeho lámání kameníci nacházeli i kamenné otisky a zbytky vyhynulých zvířat. Minerální voda, která tu již od doby třetihor vyvěrala, vytvářela nejen odlitky vnějších tvarů, ale zalévala i tělesné dutiny a vyplňovala je kamenem. O tyto nálezy se intenzivně zajímal badatel Jaroslav Petrbok z Prahy, který gánoveckou travertinovou kupu často navštěvoval. Kamenický mistr Kalman Koki pro něj všechny nalezené zkameněliny, kosti a kamenné nástroje odkládal a posléze je Petrbokovi za 100 korun československých prodal. O výlitku mozkovny neandertálce se Petrbok nejdříve domníval, že jde o zkamenělý mozek lesního slona či mamuta a fosílii uschoval.

Výzkum a překvapivé vědecké závěry

Až po jedenácti letech byl s touto hypotézou výlitek vystaven v jednom z pražských obchodů a teprve tehdy v něm byl na základě upozornění rozpoznán výlitek mozkovny člověka a odborníky posléze přiřazený kromaňonskému člověku, tedy *Homo sapiens sapiens*. Po druhé světové válce, v roce 1949, byl Petrbokem iniciován nový výzkum, k němuž byl přizván antropolog Emanuel Vlček, který určil, že podle morfologie jde o nález předsapientní. Tuto teorii podpořila v roce 1958 i mezinárodní komise složená z tehdejších kapacit v oboru paleoantropologie. Do té doby byla existence neandertálských populací ve střední Evropě popírána. Uran-thoriové datování inovecké lokality provedené v posledním desetiletí 20. století však potvrdilo zařazení nálezu do poslední doby meziledové a odhaduje se, že absolutní stáří výlitku je 105 000 let. Již v roce 1957 Jiří Petrbok tento unikát daroval Národnímu muzeu, kde zaujímá významné postavení ve sbírkách antropologického oddělení.